

32.

A kolozsvári felsőoktatási intézmények vezetőivel tartott RMP Kolozs tartományi pártbizottság ülésének jegyzőkönyve

Kolozsvár, 1956. október 25.

Miron Constantinescu elvtárs rámutat, hogy ezt a rövid gyűlést a magyarországi eseményekkel kapcsolatban hívták össze. Ezzel összefüggésben felolvassom [Constantinescu beszél] a Központi Vezetőség átiratát, amely [az események] első elemzését adja, és felhívja a párttagok, az IMSZ-tagok és a szocializmusért küzdő barátaink figyelmét ezen problémák fontosságára. Ez az átirat a párttagoknak, a párt barátainak [szól], a Magyarországon történt eseményekről, a hazafias éberség megerősítésének szükségességéről, és a provokátorok elleni harcról. Minden kísérletüket kíméletlenül fel kell számolni. Ezek a nacionalista, huligán, fasiszta elemek, akiknek sikerült a fiatalság egy részét is bevonniuk tevékenységükbe, megpróbálták felvetetni a Magyar Népköztársaság és a Román Népköztársaság közötti viszonyt.²⁴ Arra törekedtek, hogy a néphatalmat megrendítsék. A túlzottan széles szabadságjogokat kihasználva, a demokrácia kezdeményezéseit a szocializmus, a béke ellen fordították. A szabadság jelszavait használták, miközben mindenféle gyilkos, bandita cselekményeket követtek el. Minderre a Nagy Imre vezette kormány megtorló intézkedésekkel reagált, és aznap [október 23.] estig Budapesten felszámolták az [ellenséges] tényezőket, és a legtöbb huligán elemet levették. Ma néhány városban található még [ellenállási] pont, de kilátástalan [helyzetben van], mert a magyar kormány és a Szovjetunió hadereje, azok a katonák, akik Magyarországon tartózkodnak, minden [ellenséges] kísérlet megakadályozásában együttműködnek. Ilyen kísérletet sem a párt, sem a magyar kormány nem engedne győzelemre, és erélyes intézkedéseket hoznak az ilyen kezdeményezések leállítására. [Az ellenséges elemek] megpróbálják a népek közötti viszonyt megzavarni. Egyes jelszavaik a román és magyar nép közötti viszonyba gázolnak. Mi a román és magyar nép közötti barátság, testvériség erősítésének álláspontján vagyunk. Mi a román és magyar nép közötti barátság és testvériség, valamint a többi nemzetiséggel való barátság megerősítését akarjuk, és nem fogjuk megengedni egyetlen román nacionalistának, vagy magyar fasisztának, hogy szétzúzza ezt a testvériséget. Minden kísérletüket visszaverjük, mert a legdrágább dolog a szocializmus építése, és a dolgozó nép felemelése. Nem szabad engedékenynek lenni az ellenséggel szemben. Szóbaállunk eltévedt barátainkkal, és megpróbáljuk meggyőzni őket, de az ellenségre kímélet nélkül lesújtunk. Meg kell védeni a dolgozó munkásosztályt, a népi demokratikus rendszert, a

²⁴ 1956. október 24-től kezdődően az RMP tudatosan terjesztette a magyar forradalom revizionista követeléseiről szóló híreket, diverziós céllal. A budapesti hallgatók pontokba szedett követeléseit Dávid Gyula, Varró Katalin és más fiatal magyar egyetemi oktatók azért írták le és fordították románra, hogy a Babeş Tudományegyetem hallgatóinak számára is világos legyen: a forradalom követelései között nem szerepel az erdélyi kérdés felvetése.

szocializmust – a nép boldogságának egyetlen útját – kell építeni. A párt és a kormány meg van győződve arról, hogy a Magyar Dolgozók Pártja és a magyar kormány meg tudja oldani Magyarország problémáit a dolgozó munkásosztály és népünk javára. Kötelességünk, hogy másnemzetiségű elvtársainkkal együtt Romániában is biztosítsuk rendszerünk megerősítését, a népi demokratikus állam megszilárdítását, a szocializmus építését és a béke győzelmét. Két nappal ezelőtt Kolozsváron nagyon furcsa akciót kezdeményezett a Képzőművészeti Főiskola diákjainak egy szűk csoportja.²⁵ Az elvtársak tájékoztassanak erről: kinek a kezdeményezésére, milyen céllal kerültek ki a pártot és az Ifjúságunk Szövetséget.

Vita következik:

[...] ²⁶ elvtárs a Képzőművészeti Főiskoláról: Tegnap délelőtt bekapcsoltuk [a rádión] a budapesti műsort. Egy pillantást vettem a hallgatóság arckifejezésére, és láttam, mindnyájukat befolyásolták a hallottak. Egész idő alatt az intézményben maradtam, délután óráim voltak. Szünetben a diákok között járkáltam, és érződött a feszültség. 5 órakor [már] nyugtalan volt a hangulat, és 6 órakor más tanszékekről jövő diákokat kezdtem látni. 7 órakor már sok idegen diák gyűlt össze, és amikor kipillantottam az utcára, csapatokba verődött diákokat láttam, amint az intézet felé jönnek. Igyekeztem szóba állni néhány diákkal, de semmit sem mondtak. A párthoz jöttem, és tájékoztattam az elvtársakat erről a dologról. A gyűlésen [a résztvevők] mintegy egyharmada volt a mi diákunk, de a terem tele volt más tanszékekről jött diákokkal, magyarokkal együtt. Valamivel 8 óra után megkezdődött a gyűlés. Időközben a párttól megérkeztek [Teofil] Bușecan²⁷ és [Ioan] Ceterchi²⁸ elvtársak. Mintegy 300 diák volt jelen, 8 óra 20 perckor elkezdődött a gyűlés, amit Balázs Imre, VI. éves festészet szakos diák hívott össze.²⁹ Ő azt mondta, hogy mintegy 20 diákot hívott a többi tanszékről. A kezdeményező néhány diák volt, Balázs Imrével az élen, aki másfél hónapot töltött Budapesten, 3 hete tért vissza. Ő egy húszperces beszédet tartott a diákok előtt, ebben egyes követeléseket összegzett. Hozzám fordult, és én azt mondtam neki, hogy igazgatóként engem is meg kellett volna hívnia, de én hívatlanul is résztvettem. Azt válaszolták, hogy pedagógiai természetű dolgok, amire azt válaszoltam, hogy pedagógus vagyok. Fél tizenegykor véget ért a gyűlés, és mindnyájan távoztak az intézetből. Majd ők azt javasolták, hogy a stadionban is tartsanak gyűlést, amit a diákok támogattak. Ez a dolog gyorsan és titokban

25 A Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolán 1956. október 24-én összehívott gyűlés.

26 Kihagyás az eredeti szövegben. A felszólaló valószínűleg Daniel Popescu, a Képzőművészeti Főiskola rektora.

27 Teofil Bușecan író, kulturális vonalon pártaktivista a Kolozs tartományi pártbizottságnál.

28 Ioan Ceterchi (Cseterki János, 1926–1992), jogász, kommunista politikus. 1953-tól a kolozsvári Babeș Egyetem Jogi Kar oktatója, 1956-ban az RMP Tartományi Pártbizottság Tudományos és Művelődési Osztályát vezette. Később az RKP KB tagja (1974–1984), igazságügyi miniszter (1980–1982), nagykövet (1984–1990).

29 Balázs Imrét 1956. október 25-én tartóztatták le, és az október 24-én tartott diákgyűlés szervezőjeként a kolozsvári Katonai Törvényszék 1956. december 13-án 7 év börtönre ítélte, amelyet a fellebbviteli bíróság 5 évre mérsékelte. 1959. december 4-én szabadult. Marosvásárhelyen az *Új Élet* grafikusja volt. 1970-ben jogilag rehabilitálták. Jelenleg Magyarországon él.

történt. Nem tudtam kinyomozni, ki adott erre engedélyt. Nem tudtam megállapítani, melyik nap, hány óraker gyűlnek össze. Tegnap este tudtam meg, hogy a tegnapi gyűlést egy éjszakával hamarabbra tették át. Pontosan azon az éjszakán, amikor Magyarországon megkezdődtek az események.

[Ștefan] Löwi³⁰ elvtárs: Három diák tartózkodott Balázs Imre körül az újonnan választott bizottságból, és különösen tevékeny volt a gyűlés alatt. Tegnap 6 óraker az volt a véleményük, hogy napolják el ezt a gyűlést, legvégül Bíró Géza, az alapszervezet titkára is beszállt ebbe a játékba. Ő provokálta ki ezt a gyűlést 3 nappal korábbra.

Nalik [Zoltán³¹] elvtárs: Én is résztvettem ezen a gyűlésen. Ma voltam a Képzőművészeti Intézetben. Gyűlés után összeült az a bizottság, amely ezt a megmozdulást kezdte. A bizottságot a gyűlés után választották. Mintegy 20 diákból állt, köztük a Victor Babeș Egyetem küldöttei is. Itt tudtam meg egy diáklánytól, hogy arról tárgyaltak, mikor tartsák meg a gyűlést, milyen legyen, hogy szabadtéren vagy teremben rendezzék-e. Balázs és a többi diák azt akarta, hogy a gyűlést az Egyetemiek Házában tartsák. A Victor Babeș Egyetem küldötteinek álláspontja az volt, hogy szabadtéri gyűlést szervezzenek az Egyetemi Parkban.

Negru elvtárs: Voltam az *Emil Racoviță* bentlakásban, benyitottam egy terembe, amit nem jól őriztek. Szóbaálltam a diákokkal, és ők ismerték ezt a kiáltványt. Érdeklődtem, van-e segítségre szükségük a *tudományos tevékenységben*, *élelmezésben*, és akkor beszéltek ezekről a pontokról, hogy szeretnék, ha könnyítenénk a munkájukon, hogy egyes tantárgyakat vegyenek ki a programból. A diákok egy része elindult a Képzőművészeti Főiskola fele, és akkor én is velük tartottam. A *Racoviță* bentlakásban már három napja tudtak erről a találkozáorról. Egy kisebb diák-csoport azt mondta: „Éljen a szabad Románia, és csatlakozzunk azokhoz, akik a párt ellen harcolnak”. A helyzet most nyugodt, az órák látogatottsági szintje átlagos. Szóbaálltam az IMSZ néhány tagjával, egyikük adta ezt a kiáltványt/röpiratot, amit valakitől kapott, és az illető is valaki mástól, azzal a feltétellel, hogy aznap estére visszaadja, és akkor megmondják neki, hol lesz a gyűlés. Mindezeknek [az eseményeknek] egy mélyebb, majdnem egyéves gyökerük van, mert egészségtelen, pártellenes hangulat létezik. Ez az egyetem vezetősége és a Párt közötti kapcsolat hiányával magyarázható. Ez a dolog elkerülte a minisztérium figyelmét is. A Victor Babeș [Egyetemről] is résztvettek néhányan. A Kémiai [Tanszékről] ismerek egy diákot, aki csatlakozott az ottani bizottsághoz. Hogyha Ceterchi elvtárs nem lett volna [ott], azt hiszem, énekelni kezdtek volna. A Babeș [Egyetemen] megvannak a feltételek, hogy újabb tüntetést szervezzenek.

30 Ștefan Löwi (Löwi István), 1956-ban a Babeș Egyetem Marxizmus-leninizmus tanszékének adjunktusa.

31 Helyesen Nählik Zoltán (1926–), neveléstörténész. A Bolyai Egyetemen tanári diplomát szerzett (1949), majd a Moszkvai Pedagógiai Intézetben végezte az aspirantúrát is. 1953–1974 között a Bolyai és a Babeș-Bolyai Egyetemen oktatott. 1974-es áttelepedését követően Magyarországon folytatta pályafutását.

Nagy Károly³² **elvtárs:** Voltam egy gyűlésen, és megtudtam, hogy a tegnapi gyűlés hétfőn kezdődött. Tegnap ebéd után röpcédulákat találtak a *Józsa Béla* bentlakásban, és a diákok azt beszélnek, hogy másfajta röpcédulák is voltak, amelyek nem tartalmazták a követeléseket. A röpcédula olyan felhívást tartalmaz, hogy támogassuk a magyarországi diákokat abban, hogy ne folyjék vér. Vasárnapra hívták össze a gyűlést a Victor Babeş parkba, de nem tudom, ki kezdeményezte. A diákokkal gyűléseztünk, és láttuk, hogy nyugodtak, habár felhoztak néhány problémát, követelést, például a túl sok órát, ami akadályozza őket a tanulásban. Kérik, hogy függeszék fel azt a rendelkezést, mely szerint ha egy diák két napot hiányzik, elveszíti az ösztöndíját. Felvetődött az a probléma, hogy az 50 lejes érdemösztöndíjat adják meg mindenkinek, aki megérdemli, függetlenül az anyagi helyzetétől. Azt is kérik, hogy az ösztöndíjakat pénzben vagy természetben is fel lehessen venni. Ne legyen kötelező az egyes órák látogatása, csak a vizsgák letétele.

Miron Constantinescu elvtárs: Felhívjuk a párttitkárok, párttagok, [a párt] barátainak figyelmét, hogy ne hagyják magukat becsapni. Az [egyetemi] autonómiával kapcsolatos dolog létező problémákat takar, gazdasági jellegű problémákat, de nem ezeknek a problémáknak a megoldását követi. Ezeket azokból a beszélgetésekből lopták, amelyek elvtársias [hangulatban] zajlanak a Babeş, a Bolyai [egyetemek], az Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet tanáraival. A tanárokat az Egyetemi Házába hívták össze, [ahol] elmondták véleményüket, mert ezeket a problémákat a kormány, a Tanügyminisztérium tanulmányozza annak érdekében, hogy javítsuk a felsőoktatás szerkezetét. Ez alkotja az akció ürügyét. Ezt az akciót felforgató módon kezdeményezték; ahelyett, hogy a párthoz jöttek volna, gyűlésre hívtak minket; [vajon] ki hívja össze ezt a gyűlést? Estére olyan személyek hívták össze a gyűlést, akiknek ebben semmilyen illetékességük nincs. Ez a gyűlés a már ismertett eredménnyel járt. Az [elért] eredménnyel elégedetlen diákcsoport létrehozott egy szélhámos bizottságot, amely ilyen minőségében nem képviselheti a diákokat. Húsz diák szervezte ezt a megmozdulást, ezen olyan dolgokat kértek, ami a diákokat foglalkoztatja. Mindig, amikor elindul egy ilyen dolog, hozzákötik egyes problémákhoz [azt] amit [valójában] el akarnak érni, hogy be tudják vonni a diáktömegeket. [Céljaikat] valós problémákhoz kötik, mint az órarend és az élelmezés. Egy nagygyűlés és egy tüntetés összehívását követelik, amely politikailag elfajuljon a népi demokratikus rendszer ellen. Mindez a diákok és az ifjúság, a tudomány, a kultúra érdekei ellen történik, és az ellenséget szolgálja. Ne hagyjátok magatokat félrevezetni. Ezek a minket foglalkoztató problémák, de ébernek kell lennünk. Megpróbálják a kolozsvári diákokat összekapcsolni a magyarországi bandákkal. Pontosan azért hozta a PB azt a határozatot, hogy alakítsanak szakmai érdekképviselőket,³³ mert van egy sor megoldatlan szakmai

³² Nagy Károly (1930–), Nagy István író fia, pedagógiai szakíró. 1955-ben a moszkvai Pedagógiai Intézetben végzett, 1956-ban a Bolyai Egyetem lélektan-pedagógia szakon tanársegéd volt, majd 1957–1959 között az Oktatásügyi minisztérium tanfelügyelője. Ezt követően 1995-ig a Babeş-Bolyai Egyetem adjunktusa volt. 1956-ban a forradalmat elítélő álláspontra helyezkedett.

kérdés. A határozat alkalmazása folyamatban van, a diákszövetségek választása a legnagyobb rendben folyt le. Egy ismeretlenek által összehívott gyűlésről van itt szó, amelyen az ehhez hasonló követelések ürügyével összegyűlnek a [Victor Babeş] parkban. Ma reggel röpcédulát találtak a magyarországi diákokkal való közösségvállalásra. Figyeljete erre a problémára, és vegyétek komolyan, akadályozzuk meg a súlyosabb következményeket. Meg kell előzni a legkisebb lázítást is, ami az ellenségnek szolgálhat, a magyar és román nép ellen. Világosan állást kell foglalni ebben a kérdésben, meg kell ezt értetni a diákokkal a velük folytatott bizalmas beszélgetésekben. Ez a gyűlés egybeesik a magyarországi eseményekkel. Legyen számotokra is világos, hogy ez rossz útra terelheti a diákokat. Kötelességetek – mint párttagok, mint IMSZ-tagok, mint demokraták, akik a népi demokratikus rendszerben dolgoznak –, hogy állást foglaljatok, világosítsátok fel a diákokat, és folyamatos kapcsolatot tartsatok velük. Az órarenddel és a többi követeléssel kapcsolatosan hivatalos és nyilvános választ fognak kapni. Valóban könnyíteni kell az órarenden, és meg kell javítani az életkörülményeiket, de ennek eléréseért nem ilyen módon kell cselekedni. Megkérek minden jelenlevőt, 14 órától kezdve mozgósítottak tekintsétek magatokat a párt által, szoros és közvetlen kapcsolatot tartsatok az összes diákkal, legyetek mindig köztük. Foglaljatok állást minden problémában, győzzétek meg őket, jótanácsokat adjatok nekik, hogy saját érdekükben egészséges módon cselekedjenek. A kapcsolat legyen élő és személyes jellegű, nincs szükség gyűlésekre. Közvetlen, személyes és elvtársias tevékenységet várunk el. Legyen számotokra világos, hogy ha valamelyik provokátor elem előlépne, nem szabad hogy kíméljétek, mert túl sok vér folyt a szocializmus építéséért ahhoz, hogy ezt megengedhessük a kalandoroknak és a fasiszta huligánoknak.

Közli Andreescu A.–Năstasă L.–Varga A. (szerk.): Minorităţi etnoculturale. Mărturiu documentare. Maghiarii din România (1956–1968), Cluj-Napoca, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, 2003, 188–191. p. (Az eredeti román nyelvű dokumentum lelőhelye: Arhivele Naţionale Direcţia Judeţeană Cluj, fond 13 – Comitetul Regional PCR Cluj, dosar 29/1956, 74–79. p.).

33 Constantinescu valószínűleg az akkor alakult Diákszövetség testületeire utal.